

Silvo Kristan

RED V IZRAZJU – RED V GLAVAH ... IN NASPROTNO

Vsiljevanje tujih izrazov v slovenščini nima meja. Na športnem področju je ta pojav še posebno nadležen. Celo takrat, kadar imamo dobre domače ustreznice, nekateri iz znanih in neznanih razlogov širijo tujke. Čedalje bolj se zdi, da gre za psihoanalitično vprašanje. Včasih je zaslediti tudi željo po oblikovanju domačih izrazov, žal primeri kažejo na pomanjkljivo obvladanje pojmovne logike, ki je temeljna podlaga za oblikovanje strokovnih izrazov. Logične nerodnosti in nesmisle je zaslediti celo pri nazivih kateder na Fakulteti za šport. Hkrati pa fakulteta iz učnih programov izganja filozofijo (z logiko), ki je poleg leksikologije⁶ temeljna disciplina ne samo za obravnavanje terminoloških vprašanj, ampak nasploh za vzgojo kritičnega mišljenja.

Ključne besede: šport, terminologija, tujke

ORDER IN THE TERMINOLOGY – ORDER IN THE MINDS ... AND THE OTHER WAY AROUND

Abstract

The introduction of foreign words into the Slovenian language seems to be unlimited. This phenomenon is particularly annoying in sport. Even if appropriate Slovenian terms are available, some people keep spreading foreign words for reasons that are known and unknown. It appears as if this has become a question of psychoanalysis. Sometimes there is a desire to establish a domestic term but, regrettably, examples of this reveal deficient knowledge of the notional logic which underpins the creation of technical terms. Logical flaws and nonsense are even seen in the names of the chairs at the Faculty of Sport. At the same time, the Faculty banishes philosophy (including logic) from the study programmes even though this field of study, besides lexicology, is fundamental not only for discussing terminological issues but also for promoting critical thought.

Key words: sports, terminology, slovenian terms

1

Masters. Kar nekaj časa so nas blejski športni delavci in novinarji obveščali o "svetovnih zimskih masters igrah", ki so bile konec januarja 2010 na Bledu. Iz javnih občil in spletnih strani je mogoče povzeti, da je šlo za športno prireditev, na kateri so se srečali starejši športniki, ki se razvedrilno ukvarjajo s športom. Med njimi je bilo tudi nekaj zvanečih imen iz preteklosti, večina pa so bili športni navdušenci iz različnih držav. Med temi je bilo tudi okoli 150 smučarjev iz društev upokojencev (!) iz vse Slovenije in menda petnajst (!) slovenskih ekip v hokeju na ledu.

Angleški izraz **master** označuje nekoga, ki je mojster svoje obrti ali svojega poklica. Torej tudi mojster v konkretni športni zvrsti (*master of sport*), **vrhunski športnik**. Zato je geslo **masters** v nastajajočem športnem terminološkem slovarju pojasnjeno takole: "tuje ime za niz tekmovalnih vrhunskih športnikov". Če že tuji izraz uporabljamo (ker še nimamo domače ustreznice) za niz mednarodnih tekmovalnih, na katerih nastopajo *masters of sport*, pa je več kot očitno, da izraz *masters* sploh ne ustreza za poimenovanje blejskega tekmovalja, ki je namenjeno množici rekreativnih športnikov in predvsem njihovem druženju ter hkrati širjenju 'olimpijske ideologije'. Več športnih novinarjev neoporečno piše o **svetovnih zimskih veteranskih igrah**, žal se med njimi najde tudi tak, ki ne zdrži brez nesmiselnega tujega izraza in zapiše *svetovne zimske veteranske masters igre*. Naj razume, kdor more. Zakaj tujci uporabljajo neustrezen izraz, je njihov problem, papagajsko posnemanje tuje ohlapnosti in neumnosti pa je naš problem.

2

Spinning. Brez sramu nekateri širijo tujko **spinning**. V nastajajočem športnem terminološkem slovarju beremo: "**Spinning**, sleng → **skupinska vadba na sobnem kolesu**." Izraz **sobno kolo** je uveljavljen v slovenskem športnem izrazju. Najprej je to res bilo **dvokolo** (s prednjim in zadnjim kolesom), vendar nekoliko dvignjeno od tal na posebnem podstavku, da so se kolesa med pogajanjem pedal lahko vrtela. Z razvojem naprave sta prednje in zadnje kolo 'izginila', ostalo pa je gibalno bistvo tega

športnega pripomočka, to je simuliranje **vožnje s kolesom**. Zato športne trgovine v svojih oglasnih katalogih ponujajo **sobna kolesa**. In če poganjamo pedala na sobnem kolesu v skupini, je to pač **skupinska vadba na sobnem kolesu**. Enostavno kot 'pasulj'. In če to počnemo ob glasbeni spremljavi, je to še vedno **skupinska vadba na sobnem kolesu**. Ta izraz tudi pogosto najdemo v občilih, ki se očitno zavedajo, da je materni jezik vendarle ena največjih vrednot in hkrati temeljni nacionalni identitetni znak.

Po slovenskem pravopisu (1994, str. 31, tudi Enciklopedija slovenskega jezika) tuje izraze prevzemamo v slovenščino samo takrat, kadar še nimamo dobre domače ustreznice in je tudi dlje časa nismo našli. To so tako imenovane **prevzete besede**, ki jih tudi podomačimo v izgovoru, pisavi in obliki. Takih besed imamo v športnem besednjaku kar precej, na primer skeleton, slalom, fitnes, vaterpolo, bejzbol, reli, ferplej in tako naprej, ker zanje pač nismo našli dobrih domačih ustreznice. Za barbarizem 'spinning' imamo domačo ustreznico, ki je popolnoma v skladu s temeljnim terminotvornim načelom *nomen est omen*², hkrati pa jo razume sleherni Janez. Zato je prevzemanje in širjenje tujke nepotrebno, v resnici laično in nespodobno dejanje. 'Za hec' sem si vzel čas in ves dan spraševal naključne Slovence, ki sem jih srečeval v trgovini, na smučišču, med sprehodom, kaj pomeni izraz 'spinning'. Več kot dvajset jih je bilo, nihče ni vedel odgovora. Komu torej snobi, trgovci in drugi mučitelji slovenščine ponujajo 'spinning'?

Nekateri opravičujejo rabo tujega izraza s tem, da imajo licenčno pogodbo, po kateri morajo ta izraz uporabljati. Licenčne pogodbe tako ali drugače temeljijo na pridobitnosti, zato gre pri pogodbah, ki vključujejo tuji izraz, za 'razprodajo' slovenskega jezika. To pa je tudi kazalec identitete trgovca, ki se uklanja tujemu izrazu, čeprav imamo domačega. Zanimivo je tudi to, da zadnji *Webstrov Comprehensive Dictionary* nima izraza 'spinning' s pomenom, ki ga nekateri slovenčelnji širijo.

Včasih je slišati naslednji 'nenavaden' argument za rabo obravnavanega izraza: "Če smo prevzeli že vrsto tujih izrazov, ni nobene škode, če prevzamemo še *spinning*". Po tej logiki torej ni nobene škode, če prevzamemo še novih deset, sto, dve-sto, tisoč tujih izrazov. Argument je res

laičen. Na dolgi rok takšna 'teorija' vodi v slabitev (razprodajo) slovenščine. Zato se priznani slovenisti zavzemajo za 'nadzorovano' prevzemanje tujih izrazov v slovenščino, tako da jezik še vedno ohranja svojo prvobitno naravo in dušo. In na podlagi takšnega strokovnega stališča tuji izraz *spinning* res nima kaj iskati v slovenskem športnem in knjižnem jeziku.

3

Futsal. V zimskem času pogosto slišimo in beremo tuji izraz **futsal**. Celo glasilo Olimpijskega komiteja Slovenije piše o "tako imenovanem futsalu". Viri poročajo, da sta igra in izraz pognala korenine v Urugvaju v tridesetih letih prejšnjega stoletja. V športnem terminološkem slovarju beremo: "**Futsal** (sleng, po tuji zloženki iz portugalskega '*futebol de sala*' ali španskega '*futbol sala*', srbsko '*futbal u sali*') ...". Ni treba biti poliglot, da vse tri tuje izraze prepoznamo kot **nogomet v dvorani** oziroma **dvoranski nogomet**. Izraz **dvoranski nogomet** je v Sloveniji uveljavljen; večina ustreznih izobraženih športnih novinarjev poroča o **dvoranskem nogometu**. In slehernemu Janezu, ki na televiziji vidi prenos tekme, je popolnoma jasno, da gre za nogomet. Kljub temu se 'ulica' in nekaj gorečnejšev krčevito borijo za tuji izraz, čeprav ta pomeni natančno to, kar pomeni uveljavljen slovenski izraz. Žalosten je televizijski pogovor, ko novinar neoporečno uporablja izraz **dvoranski nogomet**, domnevni strokovni sogovornik 'iz ljudstva' pa trmasto ves čas ponavlja barbarizem 'futsal'. To pa je res vprašanje za psihoanalizo. Večji problem od 'futsalarjev' so nekateri novinarji, ki v javnih občilih papagajsko širijo nespodoben izraz. Ob tem se seveda postavlja tudi vprašanje, zakaj lektorji, ki obdelujejo novinarska sporočila, spuščajo skozi svoje sito tuje, žargonske in slengovske izraze.

4

Skike. Družčina športnih navdušencev je 'izumila novo športno zvrst' (tako trdi jo sami!) in nov slovenčelnjski izraz zanjo: **skike** (izg. skajk). Že to je napaka, da izraz, ki ga jezikovno neizobraženi navdušenci vsiljujejo, ne ustreza temeljnemu jezikovnemu načelu, ki uči, da prevzete besede podomačimo v izgovoru, pisavi in obliki. Predvsem pa je temeljno vprašanje, ali je

ta tuji izraz sploh treba prevzemati, saj imamo vendar domačo ustreznico. Jezikovna pravila glede prevzetih besed so jasna (glej 2. točko). Gre namreč za športni pripomoček, ki ga tekači na smučeh uporabljajo že najmanj dve desetletji za poletno telesno pripravo in je znan kot **tekaške rolke**. Resda se 'novi izum' razlikuje od tekaških rolk predvsem po večjih kolesih, kar omogoča rolanje ne samo po asfaltu, ampak tudi po slabših makadamskih in drugih manj zglatjenih podlagah. Toda to so **tekaške rolke**, ki se pač glede na poseben namen nekoliko razlikujejo. Gre za vrsto **tekaških rolk**. Menda ne bomo za vsako najmanjšo različico ENAKEGA športnega pripomočka (ki se razlikuje po dolžini, širini, po večjih kolescih, po drugačni postavitvi koles, po drugačnem materialu, z dodatnimi zavorami, brez zavor, za vožnjo po parketu, za vožnjo po asfaltu, za vožnjo po makadamu, za ženske, za moške, za otroke itn. itn.) začeli vsiljevati nove tuje, žargonske, slovenčelske izraze? Primerjava z drugimi športnimi pripomočki je nazorna in poučna. Poznamo kolesa za različne namene, vendar vsem pravimo **kolo**. Poznamo cestno, dirkalno, potovalno, gorsko, otroško kolo ... vsem slovensko rečemo **kolo**. Tudi **drsalk** imamo več vrst (za hokej, za umetnostno drsanje, za vzdržljivostno drsanje), vendar so vse **drsalk**. Celo vrsto smučí poznamo (za tek, za skoke, različne vrste alpskih smučí, turne smučí, dolge in kratke smučí, lovske smučí), vse so **smučí**. Nič drugače ni s **kajaki** (turistični, tekmovalni, potovalni). Tudi **konj** je **konj**, ne glede na namen njegove uporabe. In enako je z **vlak** (potniški, tovorni, brzi, motorni). Bogata je vrsta **avtomobilov**, toda vsi so **avtomobili**. In nič drugače ni z **letali**, pa če se še tako med seboj razlikujejo. Sploh pa ne gre za 'novi izum' (navdušenci pišejo o 'novem športu', o 'novi športni panogi'), ker sem na podobni rolki videl tekača na smučeh že pred štiridesetimi leti.

Zagovorniki tujega izraza 'skike' trdijo, da to ne morejo biti rolke, ker so namenjene 'drsalnemu koraku', česar s tekaškimi rolkami ni mogoče izvajati. Ugovor je laičen in nelogičen. Tudi za poletno vadbo na rolkah tekači na smučeh uporabljajo drugačne rolke za vadbo klasične tehnike in drugačne za vadbo 'drsalnega koraka'. Toda oboje so **rolke**. Ne nazadnje, tudi tekači na smučeh uporabljajo posebne smučí za klasično tehniko in posebne za drsalno tehniko, v obeh primerih pa so

to **tekaške smučí**. Po nenavadni logiki 'skajkarjev' smučí, ki jih tekači na smučeh uporabljajo za drsalno tehniko, niso več smučí, ampak nekaj popolnoma drugega. Na srečo smučarjem takšni nesmisli ne padejo na pamet in ne delajo terminološke zdrahe. Sploh pa je neprimerno govoriti o 'drsalnem koraku', saj ta športni pripomoček sploh ne drsi. Kolesa ne drsijo! Lahko bi to bil kvečjemu **rolkarski korak (v stran)**, ne pa drsalni.

V bitki za izraz 'skike' zasledimo naslednjo protislovno trditev: "Tekaško rolanje ima resda za osnovo enako gibanje kot SKIKE, vendar gre z uporabnostnega vidika za čisto nasprotje." Kako je lahko **enako gibanje** z enim in drugim pripomočkom **čisto nasprotje**, je najbrž težko pojasniti. Res pa je, da gre za drugačen "uporabnostni vidik", toda drugačen uporabnostni vidik v bistvu enakega pripomočka v slovenščini označujemo z označevalnim pridevnikom (potniški vlak, tovorni vlak; stacionarni telefon, mobilni telefon; alpske smučí, tekaške smučí). Eden od vnetih zagovornikov tujega izraza je nekje tudi zapisal: "Pripomoček, o katerem govorim, je v bistvu neka oblika 'terenske rolke', ker omogoča vožnjo po različnih podlagah ..." Halo! Aktivist tega 'športa' priznava, da gre za "neko obliko **terenske rolke**", hkrati pa vztraja pri tujem izrazu. Ne nazadnje je 'skajkar', očitno nezavedno, tudi poimenoval ta športni pripomoček: **terenske rolke**. Levi prilastek 'terenske' označuje **vrsto** rolk. Tudi na podlagi pogovorov z znanimi tekači in tekaškimi strokovnjaki kaže, da je izraz **terenske rolke** ustrezen. Ker je uporabljena množina, lahko odpade tudi označevalni pridevnik 'tekaške', ker ne ustreza logiki stvari. Tek vendar pomeni popolnoma nekaj drugega kot rolanje. In če za neko gibanje uporabljamo **terenske rolke**, je skoraj samoumevno dejavnost poimenovati **terensko rolanje**. Čeprav označevalni pridevnik 'terenske' ni najboljši (ker z vsemi rolkami tako in tako rolkamo po takšnem ali drugačnem terenu), je dvobesedni izraz **terenske rolke** še vedno boljši od barbarizma 'skike'.

V primeru, da bi se barbarizem 'skike/skajk' začel uveljavljati, bi nastala cela tuja besedna družina (skajkar, skajkarica, skajkarska tekma, skajkarski inštruktor, skajkarski trener, mogoče celo skajkarski doktor), ki bi po nepotrebnem onesnaževala slovenščino, čeprav obstaja dostojna, logična, semantično in terminološko

neoporečna domača ustreznica. Takšnim in podobnim pojavom lahko rečemo tudi 'razprodajanje maternega jezika'. To pa ni več samo strokovno in terminološko, ampak tudi že intelektualno, narodnostno in politično vprašanje. Neutemeljeno vsiljevanje tujk je v bistvu sovražno dejanje do slovenskega jezika in slovenstva. Kaže, da so tudi na to pozabili posiljevalci slovenskega jezika s tujim izrazom. Očitno si zamišljajo, da lahko z jezikom počnejo, kar jim pade v glavo. Toliko slabše, če to počnejo diplomirani športni pedagogi, ki bi vendar morali soustvarjati neoporečen športni jezik. Za oblikovanje ustreznega domačega športnega jezika ni dovolj imeti le 'biseps' ali motorične sposobnosti, ampak tudi ustrezna znanja. Res pa je, da tega znanja ljubljanska kadrovska šola ne daje.

Seveda se lahko sprašujemo o motivih za trmasto vztrajanje pri spačku 'skike/skajk'. Vse kaže, da ne gre le za pomanjkljivo izrazoslovno izobrazbo. Zagovorniki barbarizma 'skajk' se namreč sklicujejo na to, da gre za priznano skrajšano tujo zloženko iz izrazov **SKate+BIKE**. Ob tem pojasnilu sta potrebna dva ugovora. Prvič, papagajsko prevzemanje tujih izrazov brez temeljite strokovne, terminološke in narodnostne presoje je nerazumno dejanje. Slovenčeljstvo! Toliko bolj, če že imamo domačo ustreznico. Tudi *ski* je mednarodni izraz, vendar pri nas govorimo o smučeh in smučanju. In tisto, kar je v 'mednarodnem jeziku' *world Cup*, je pri nas svetovni pokal. Tudi *FIBA*, kratica za mednarodno košarkarsko zvezo, je pri nas KZS. Tuji izraz torej ni nikakršen argument za njegovo prevzemanje v slovensko športno izrazje. Toliko manj, če izraza ne pozna niti sodobni angleški besednjak.

In drugič, natančnejša pojmovna členitev zloženke **SKate+BIKE** ne 'drži vode', ker je zloženka za naše pojmovanje oblikovanja strokovnih izrazov logično in semantično dvomljiva in zato s terminološkega zornega kota oporečna. Temeljni pomen angleškega izraza **skate(s)** je **drsalka(e)**. Z drsalkami pa drsimo. Vsiljevano ime 'skajk' niti približno ne spominja na drsalke pa tudi ne drsimo s to napravo. Logično in semantično je torej prvi del zloženke popolnoma 'mimo'. Izvirni tuji izraz za desko s kolesi je **rollerskate**, v slovenščini pa je to **rolka**. Pomensko dvomljiv je tudi drugi del tuje zloženke (biKE). Angleški 'bike' je nastal iz 'bicycle'.



Celo Center šolskih in obšolskih dejavnosti, ki deluje v okviru Ministrstva za šolstvo in šport, oglašuje tujo blagovno znamko s tujim imenom. Črka R v zgornjem desnem kotu potrjuje, da so domači prodajalci programa pogodbeno zavezani, da ohranjajo in širijo tuji izraz.

Oba izraza pomenita **kolo** oz. **dvokolo** (bicikel). Iz spačka 'bike' je nastal tudi slovenski 'bike park', s katerim, na primer, v Kranjski Gori onesnažujejo kolesarski poligon. Da tako imenovani 'skajk' niti približno ne ustreza izrazoma kolo oz. bicikel, je vendar slehernemu jasno na prvi pogled. Kolesce na 'skajku' je v angleščini bodisi *roller* ali *little wheel*; gre torej za terminološko (logično, semantično, jezikovno) skrupulacijo, ki pa najbrž zvokovno in vizualno (kot logotip, zaščitni znak podjetja) ustreza tržnim namenom. Zato se še enkrat postavlja vprašanje, zakaj vsiljevati tuje zloženke ali kratice, ki po naših merilih ne ustrezajo temeljnim terminotvornim načelom, hkrati pa že imamo uveljavljeno domačo ustreznico? Kaže, da bi se nekomu svet podrl, če se ne bi 'afnal' z barbarizmom 'skike'. Toda zakaj?

Čedalje bolj se zdi, da zajec tiči v nekem drugem grmu, ne v terminološkem. V bitki za izraz 'skike' najdemo tole stališče: "SKIKE je mednarodno zaščitena blagovna znamka, pod katero se tržijo različni izdelki iz linije SKIKE ... Pripomoček je mogoče kupiti samo preko specializiranih SKIKE točk, kjer kupca ob nakupu poučijo o varni uporabi in omogočajo različne stopnje tečajev." Ja, v tem grmu očitno tiči zajec. Posiljevanje slovenščine s tujim izrazom zdaj postane že veliko bolj razumljivo. Gre namreč za trgovski projekt, pri katerem želi 'projektant' seveda služiti. In kdor širi zaščiteno mednarodno blagovno znamko, je seveda deležnik tega 'projekta'. Če torej gledamo na zadevo s tega zornega kota, so slovenski 'skajkarji' pravzaprav izpostava tuje bla-

govne znamke. To seveda ni brezplačno. Plačano je torej tudi vsiljevanje tujega izraza. Slovenska izpostava, ki je očitno pogodbeno vezana na lastnike blagovne znamke, preprosto ne sme opustiti tujega imena. Zato torej posiljevanje slovenščine z nelogičnim tujim izrazom. Temu pravimo razprodaja slovenščine. Bolj kot za širjenje športne kulture gre za interese tržnega gospodarstva ožje zasebne skupine. Podobnost z blagovno znamko *Nordic walking* je presenetljiva. Tudi tam je bilo mogoče le na 'specializirani točki' dobiti vse ... do obveznega nakupa 'edino pravih pohodnih palic', na katerih je bil napis blagovne znamke *Nordic walking*. Da o *spinningu* in *pilatesu* ter popolnoma 'novi' Murovčevi *UPS metodi učenje smučanja* in še o čem ne govorimo.

Obsežnost in preračunljivost 'SKIKE projekta' je zaznati tudi iz 'vizije skajkarjev'. Takole beremo: "Vizija SKIK-a je nov šport oz. nova športna panoga, katera vključuje izobraževanje, SKIKE tekmovanja in športne prireditve." 'Projekt' postaja še bolj oprijemljiv. 'Skajk' trenerje v sivi ekonomiji že vzgajajo, trgovska mreža se plete, potrebna je še nacionalna zveza za 'skajk', združenje 'skajk' učiteljev in trenerjev, morda še kak inštitut za 'skajk' (če že ne katedra za 'skajk' pri obstoječi fakulteti, in ne nazadnje, kak doktor 'skajka'. Manjka samo še oglaševalsko geslo 'skajk' v vsako vas, 'skajk' v vsako družino. Seveda s številko telefona, kje je mogoče vplačati šolnino in kje je mogoče kupiti 'nov športni pripomoček'. Očitno je ožji skupini veliko na tem, da ima 'svoj' vrtiček, 'svojo' športno zvrst, 'svoj' izobraževalni

sistem, 'svojo' nacionalno zvezo, 'svojo' banko in sploh 'svoj hec'. Presenetljiva je podobnost s 'projektom' *Nordic walking*. 'Projekt skajk' se seveda v trenutku poruši, če barbarizem 'skajk' zamenjamo z izrazoma **terenske rolke** in **terensko rolanje**. Oboje namreč po logiki stvari strokovno in organizacijsko spada v drug 'predal'.

Pripis: Prišlo mi je na misel, da bi pljuvanje v daljino razglasil za novo športno zvrst. Organiziral bi svetovalno službo, registriral d. o. o. za izobraževanje trenerjev in ustanovil nacionalno zvezo za pljuvanje v daljino. Le primeren tuji izraz moram še domisliti ...

5

Freeride, freestyle. Oba tuja izraza se zadnje čase pogosto uporabljata zlasti v smučanju, deskanju in kolesarjenju. Težava je dvojna: prvič, 'nehigiensko' vsiljevanje tujih izrazov v domač športni jezik, in drugič, zmedena raba, kajti isti pisci in govorci pogosto mešajo oba izraza, tako da je včasih nemogoče natančno prepoznati in opredeliti pravo vsebino obeh pojmov. Edina 'dobra' stran rabe tujih izrazov je papagajsko posnemanje, za kar ni potreben nikakršen intelektualni napor. Saj vemo, zakaj papige govorijo. Pred športno terminologijo sta torej dve nalogi: vsebinsko nedvoumno razmejiti oba pojma in jima poiskati logična domača izraza. Omejil se bom na smučanje, analogno pa je mogoče 'teorijo' uporabiti tudi v drugih športnih zvrsteh.

Angleški izraz **freeride** je sestavljen iz *free*, prost, svoboden in iz *ride*, voziti se, peljati se, vožnja. Kalk iz **freeride** je torej **prosta vožnja, prosto smučanje, prosti smuk**. Največ opisovalcev tako imenovanega '*frirajda*' s tem pojmom razumejo predvsem "bolj ali manj vratomno in tvegano spuščanje z vrhov po večjih strminah, pogosto tudi med 45 in 55 stopinjami naklona, po nepripravljenem terenu in po lastni izbiri poti". Razširjeni opis te vrste smučanja, ki vsebuje tudi manj zahtevne storitve, je naslednji: "Netekmovalno in tekmovalno smučanje na neurejenem smučišču ali zunaj urejenih smučišč po lastni izbiri terena, tehnike, hitrosti, načina krmarjenja in podobno. V smeri krmarjenja navzdol ni nikakršnih vratic ali drugih obveznih točk. Smučar izbira pot po lastnem preudarku, skoki čez skalne pečine (tudi 30-metrski)

niso redki, pa tudi padci med skalovje ne. V tekmovalni različici sodniki upoštevajo težavnost izbranega spusta, zahtevnost ovir, zahtevnost in izvirnost skokov, tehnično znanje, zanesljivost krmarjenja, tekočo izvedbo, slog, napadalnost, padce in estetski vtis. Čas spusta bistveno ne določa ocene.« Tak način smučanja bi seveda lahko imenovali **prosto smučanje** ali **prosti smuk** (freeride), vendar pa pojem **prosto smučanje** pomeni še marsikaj drugega. Tudi nedeljski rekreativni smučar **prosto smuča**. Tudi v šoli smučanja po obvezni vadbi načrtovanega programa pogosto tečajnikom dovolimo **prosto smučanje**. Predvsem pa pojem **prosto smučanje** vključuje tako smučanje na urejenem smučišču kot zunaj urejenih površin. Zato izraz **prosto smučanje** kot domača ustreznica za tuji 'freeride' ni dober. Včasih smo **prosto smučanje** zunaj urejenih površin imenovali **terensko smučanje**, kar seveda ne ustreza, ker je vsako smučanje na nekakšnem terenu.

V terminoloških prizadevanjih gre največkrat za to, da identificiramo bistveno značilnost (differentio specifico) novega pojma in nov termin (besedni izraz za pojem) prilagodimo tej značilnosti. Iz navedenega obsežnejšega opisa te vrste smučanja je mogoče identificirati bistveno značilnost tega smučanja, to je krmarjenje **zunaj urejenih smučarskih površin**. Logika torej sama od sebe ponuja neoporečen izraz: **smučanje zunaj urejenih površin**. Izraz je v skladu s temeljnim terminotvornim načelom *nomen est omen*, hkrati pa vsak Janez razume, za kaj pri tej stvari gre. Seveda je pa res, da smučanje nedeljskega rekreativnega smučarja **zunaj urejenih površin** ni isto kot atraktivno in razmeroma tvegano spuščanje po pobočju z naklonom 45 stopinj in več. Zato bi bilo smiselno, da privrženci tega načina smučanja po zgledu alpinistov opredelijo težavnostne stopnje.

V enem od besedil je bilo mogoče najti izraz **prosti smuk**, kar je najbrž nedomiseln prevod angleškega *freeride*, prosta vožnja. Slovenski dvobesedni izraz **prosti smuk** ne kaže bistva smučanja, ki mu s tujim izrazom pravijo *freeride*. Bistvo je smučanje zunaj urejenih površin. Sploh pa ni nujno, da gre za **smuk** (ki je *terminus technicus* za eno od alpskih disciplin), saj je smučarju prepuščeno izbiranje terena in je spust lahko tudi bolj podoben vele-

slalomu ali superveleslalomu. Nekaterim je celo ljubše krmarjenje v slalomskem slogu, da 'dlje traja'. Tekmovalna različica res postavlja v ospredje najkrajšo pot v vpadnico, razvedrilna ('uživaška') različica pa postavlja v ospredje daljšo pot in več krmarjenja.

Treba je opozoriti še na to, da pojma **smučanje zunaj urejenih površin** ne gre zamenjavati s **turnim** ali **alpinističnim smučanjem**. Slednji dve smučarski disciplini sta predvsem gorniško dejanje, kar pomeni, da je vzpon opravljen 'lastnonožno' v gornjškem slogu, tako imenovani 'firirajderji' pa se praviloma na vrh smučišča povzpnejo z motornim sredstvom (z žičnico, z motornimi sanmi ali celo s helikopterjem).

Drugi tuji izraz, o katerem je treba kaj do-reči, je **freestyle**. Izraz dobesedno pomeni **prosti slog** (angl. *free*, prost, svoboden; *style*, slog). Zato se je ta slovenski izraz tudi začel uveljavljati. Slovenjenje tujega izraza je pohvalno, hkrati pa se postavlja vprašanje, ali je izraz **prosti slog** res najustrežnejši. Če izraz **slog** (angl. *style*) razumemo, kot ga pojasnjuje SSKJ, namreč, "kar je določeno z izborom in uporabo različnih izraznih, oblikovnih sredstev v posameznem delu", je tudi nedeljsko rekreativno smučanje *freestyle*, saj smučar brez sleherne obveznosti smuča 'po svoje' (*free*, prosto), s svojim 'izborom in uporabo različnih izraznih, oblikovnih sredstev', torej v slogu, ki ga sploh obvlada. Po SSKJ je **slog** tudi "individualen način izvajanja športne discipline". Potemtakem ima vsak nedeljski smučar svoj slog, in ker ga pri tem nič ne obvezuje, gre za **prosti slog**. S semantičnega zornega kota in v skladu s SSKJ je potemtakem tudi plužna tehnika krmarjenja *freestyle*, ker se je nekdo prosto (*free*) odločil zanjo, hkrati pa je to "individualen način izvajanja športne discipline".

V nekaterih opisih, ki pojasnjujejo vsebino 'fristajla', beremo, da je za to vrsto smučanja potrebna "izjemna gibalna spretnost in pogosto tudi drznost in pogum". Eden od novinarjev poroča, da je videl "neverjetne **akrobacije**", drugi zapiše, da je za to vrsto smučanja "potrebno kar nekaj **akrobatske spretnosti**". Z olimpijskih iger v Kanadi novinar poroča, da so "smučarji prostega sloga z atraktivnimi prvinami navduševali gledalce ...", zraven pa so fotografije salta nazaj, vijaka, in drugih 'atraktivnih' prvin, ki jim v neoporečnem športnem besednjaku

pravimo **akrobatske prvine**. Spontano se vsiljuje izraz **akrobatsko smučanje**. Pojem **akrobatika** je opredeljen kot "vrhunsko in pogosto tvegano obvladovanje telesa na tleh, v zraku ali na posebnih napravah". In natančno za to gre pri tako imenovanem 'fristajlu' in ponesrečeni domači ustreznici 'prosti slog': **gre za vrhunsko in pogosto tvegano obvladovanje telesa v zraku**. Težko je oporekati, da ne gre za **izvajanje akrobatskih prvin** (s smučmi ali s snežno desko). **Izvajanje akrobatskih prvin** je bistven (v logiki temu pravijo nujen in zadosten) znak te športne discipline. In če temu ne moremo oporekati, je v skladu s terminotvornim načelom *nomen est omen* edino razumno, da govorimo in pišemo o **akrobatskem smučanju** in **akrobatskem deskanju**. Izraz **akrobatsko smučanje** je semantično, logično in jezikovno popolnoma utemeljen.

6

Trik je razširjen žargonski izraz, ki ga privrženci nekaterih sodobnejših (mlajših) športnih zvrsti uporabljajo za poimenovanje različnih spretnosti in akrobatskih prvin. Jezik subkulture je nekaj normalnega, nespodobno pa je, če se ta jezik papagajsko širi v javnih obcih. Izraz ima namreč nenavaden pomen. Angleški samostalniki *trick* v slovenščini pomeni ukana, zvijača, lokavščina, spletko, šala, burka, norija, videz, slepilo, iluzija. Angleški glagol *to trick* pomeni prevarati, prelisčiti, oslepariti, ogoljufati, zapeljati, zavesti, pretentati, zvabiti v past, za norca imeti, za nos vleči. SSKJ sicer pojem **trik** pojasnjuje kot "dejanje, postopek, s katerim kdo skuša spretno kaj doseči", a hkrati tudi "dejanje, s katerim kdo skuša koga spretno prevarati, preslepiti; nasedati trikom; ujeti se na trik; triki goljufov in žeparjev". V SSKJ tudi preberemo, da je **trik** "v resničnosti nemogoče dejanje, katerega potek se prikrije zaradi ustvarjanja videza resničnosti: iluzionist izvaja svoj trik; čarovniški trik; trik s kartami". Izraz **trik** ima tako v angleškem kot slovenskem jeziku predvsem negativen vrednostni pomen. Navadno ga razumemo kot takšno ali drugačno 'nečisto dejanje', kot prevaro.

Toda prosti prevrat nazaj s smučmi na nogah ni "v resničnosti nemogoče dejanje". To tudi ni ne prevara, ne ukana, ne zvijača, ne spletko, ne iluzija, gre za

empirično preverljivo gibalno spretnost. Deskarji z akrobatskimi skoki nimajo namena nikogar "prevarati, preslepiti". Izvajanje akrobatskih prvin niso "čarovniški triki" in ne "triki goljufov in žeparjev". Tudi v drugih športnih zvrsteh ne uporabljamo izraza trik, kadar gre za spretnostne (akrobatske) vaje in dejavnosti. Ne pri akrobatiki, ne pri skokih v vodo, ne v športni gimnastiki, ne pri umetnostnem drsanju ne govorimo o trikih. Govorimo o **prvinah, likih, skokih** in podobno. Komu bi padla krona z glave, če bi tudi v sodobnejših (novejših, mlajših) športnih zvrsteh uporabljali ustaljeno priznano domače izrazje?

Res je, da v angleškem slovstvu najdemo izraza *trick flying* in *trick rider*, ki nimata slabšalnega pomena. Toda v slovenščini sta to **akrobatsko letenje** in **akrobatski jezdec**. In tako **akrobatski letalec** kot **akrobatski jezdec** na Slovenskem izvajata razne **prvine, like** in **skokey**, v metaforičnem jeziku kvečjemu tudi vragolije (po SSKJ dejanje, ki zahteva veliko spretnost, zabava in vzbuja občudovanje), ne pa trike (ukane, zvijače, burke).

7

Dih, dah, vdih. Med potapljači se lomijo kopja, ali prav se prostemu potapljanju reče 'na dah', ali 'na dih', ali 'na vdih'. Kdaj pa kdaj se pojavi tudi tuji izraz **apneja** (gr. *apnoia*, prenehanje dihanja), ki pa ga kaže tako in tako opustiti, ker je tujka. V 'konkurenci' torej ostanejo le trije domači izrazi. Naj mi bo oproščeno, ker se kot neposvečen nestrokovnjak, ki sem raje nad vodo kot pod njo, vtikam v tuj vrtiček.

Izraz **dah** v slovenščini pomeni "enkratno sprejem zraka v pljuča in njegovo iztisnjenje"; seveda je razumeti, da iztisnjenje zraka sledi neposredno sprejemu, ne pa čez minuto, dve, tri ali več. Po tej razlagi npr. dahnemo v spirometer (zajamemo zrak in pihnemo v cevko aparata). Pri potapljanju ne gre za takšen dah. Nedoločnik **dahniti** pomeni tudi "z odprtimi usti rahlo iztisniti zrak: na obrazu čutim njen dah". Z dahom preverjamo **zadah** (dah iz ust). Z ukazom 'dahniti' preverjamo sledi alkohola v enkratnem izdihu z odprtimi usti. Pri potapljanju tudi za te pomenske odtenke pojma dah ne gre. Če upoštevamo še okoliščino, da se 'dah' zgleduje po srbsko-hrvatskem 'ronjenju na dah', ga res kaže zavrniti. V 'konkurenci' torej ostaneta le še **dih** in **vdih**.

Po SSKJ **dih** pomeni "enkratno sprejem zraka v pljuča in njegovo iztisnjenje"; po tej razlagi govorimo o pogostosti dihov in štejeemo dihe. Pri potapljanju zagotovo ne gre za 'dih', ki ustreza navedeni razlagi. Pri potapljanju ne gre za 'sprejem zraka v pljuča in njegovo iztisnjenje', ampak za sprejem zraka in **zadrževanje diha**. Po SSKJ **dih** pomeni tudi "iz pljuč iztisnjeni zrak, npr. čutil je njegov diha na obrazu". Zagotovo tudi ta pomen ne ustreza načinu dihanja/nedihanja pri potapljanju. Lahko bi kvečjemu govorili o **potapljanju z zadrževanjem diha**, ne pa o potapljanju na diha.

Kar zadeva dihanje, je pri prostem potapljanju mogoče govoriti o dveh bistvenih prvinah: o **vdihu** (enkratno zajetje zraka v pljuča) in **zadrževanju diha**. Pred potopom **vdihnemo** in nato se potopimo. Logično je, da brez **vdih**a ni zadrževanja diha (ker ni kaj zadrževati). Če v denarnico nič ne damo, prav tako ni kaj v njej zadrževati. Ne glede na pomembnost obeh prvin (vdih in zadrževanja diha) se zdi, da je 'prvo dejanje', torej **vdih**, vendarle začetna, temeljna in bistvena prva prostega potapljanja. Od globokega **VDIHA** je praviloma odvisen čas zadrževanja **vdih**a in s tem dolžina oziroma uspešnost potopitve. Če temu pritrdimo, se sam od sebe ponuja izraz **potapljanje na vdih**. In v resnici je v strokovnih in poljudnih glasilih tudi čedalje pogostejše mogoče zaslediti izraz **potapljanje na vdih**. Neakademski 'dialog' med protagonistoma črkarske pravde pa ni več terminološko vprašanje, ampak etično.

8

Skupinska vadba. Nenavaden 'terminološki izum' **skupinska vadba** je nastal v krogu Fitnes zveze Slovenije. Fitnes zveza je nacionalna zveza za tako imenovane **skupinske vadbe**. Če za vadbo košarke, odbojke, atletike, plavanja, smučanja in tako naprej natančno vemo, za kaj v resnici gre, izraz **skupinska vadba** tega ne pove. Izraz, ki ne oznanja, za kaj gre, je nesmisel, skrupalco, izrazoslovno padarstvo. Še najmanj pa je to lahko *terminus technicus* (strokovni izraz), ki mora vendarle ustrezati tudi nekaterim strokovnim, semantičnim in logičnim merilom. In ta ponesrečeni izraz se čedalje bolj širi, žal celo ob podpori tistih, ki bi vendar morali skrbeti za strokovno odličnost, katere del je tudi strokovno izrazje.

Eno temeljnih vodil razumnega oblikovanja strokovnih izrazov je načelo *nomen est omen*, v imenu je pomen. In kakšen pomen oznanja dvobesedni izraz **skupinska vadba**? Zgolj to, da gre za neko skupino, ki nekaj skupaj počne oziroma vadi. In nič več. Ponesrečen besedni 'izum' oznanja **formo, način, metodo, organizacijo**, ne pa **vsebine**, kar je v nasprotju s temeljnimi načeli izrazoslovja. Pojem **skupinska vadba** sporoča le to, da to ni **individualna vadba**. Toda vadba v skupini/skupinska vadba poteka tudi pri šolski športni vzgoji. In v plesni šoli poteka vadba v skupini. Vadba v večini športnih iger je skupinska vadba. Navsezadnje je sleherni skupinski izlet v gore tudi 'skupinska vadba'. In pevski zbor ima 'skupinsko vadbo'. Izraz 'skupinska vadba' sploh ne pove, s čim se Fitnes zveza ukvarja. Za strokovni in znanstveni jezik je to *error fundamentalis*³. Za Košarkarsko zvezo, za Smučarsko zvezo in Plavalno zvezo natančno vemo, za kaj gre.

Zadrege s ponesrečenim izrazom se kažejo tudi na aplikativni ravni. Vzemimo primer, da nekdo obiskuje tako imenovano 'skupinsko vadbo', kjer se nauči tehnike izvajanja nekaj vaj in temeljnih vadbениh načel, nato pa vse to sam počne doma. Čeprav doma sam počne natančno isto ali enako kot v 'skupinski vadbi', to vendar ni več skupinska vadba, ampak je individualna vadba. Očitno 'čarodejem', ki si izmišljajo 'padarske' izraze, ni jasno, da se mora športna dejavnost imenovati po vrsti dejavnosti, ne po metodi. Kdor vse to meša, lahko v stroki pomeša še marsikaj.

9

Adrenalinski, ekstremni, rizični, variantni športi ... Val 'močnih izrazov' za nekatere športne zvrsti se ne umirja, čeprav je o tem že tekla beseda. O novinarjih ne kaže razpravljati, kajti ti tako in tako papagajsko širijo izraze, ki jih po eni strani širi domnevna stroka, po drugi strani pa 'ulični' privrženci te ali one športne zvrsti, ki z 'močnimi' izrazi povečujejo svoje dosežke. Slabo pa je, če isti govorci ali pisec iz tako imenovane stroke in posvečene institucije v istem prispevku uporablja kar nekaj zgoraj navedenih različic in jih preprosto enači med seboj. Isto dejavnost, na primer, enkrat imenuje adrenalinsko, drugič ekstremno in končno še rizično. Že s tem 'izraznim boga-

stvom' je kršeno temeljno terminološko načelo, da morajo biti termini (strokovni izrazi) enoznačni. Neoporečna terminologija ne trpi sopomenk (sinonimov) in enakozvočnic (homonimov)⁴. Še najmanj pa v raziskovalnem delu, ko je terminološka eksaktnost *conditio sine qua non*. Predvsem pa morajo biti termini logično, semantično in jezikoslovno (torej znanstveno) utemeljeni. Zato ne bo odveč kratek povzetek in komentar dejanskega stanja.

**

Izraza **adrenalinski šport** in **ekstremni šport** sta najstarejša. V strokovnem in javnih občilih sta oba že bila obsežno argumentirano zavržena. Kratka ponovitev 'lekcije' je lahko samo dobrodošla. Športna klasifikacija ne pozna *adrenalinskih* in *neadrenalinskih športov*, ker je takšna klasifikacija nesmiselna. Kdor količjak pozna fiziologijo, ve, da se hormon nadledvične žleze adrenalin pospešeno izloča pri vseh posebnih okoliščinah, ki presegajo vsakodnevno rutinsko raven človekovega delovanja. Pri sleherni športni zvrsti lahko ugotovimo 'adrenalinske in neadrenalinske trenutke'. Celo na ravni šolskega športa je vsaka pomembna tekma lahko 'adrenalinski dogodek'. Predvsem pa je adrenalinsko odzivanje posameznikov na iste dražljaje različno. Zagotovo je ločenje adrenalina pri padalcu, ki se pri vratih letala pripravlja na svoj prvi skok, bistveno drugačno kot pri 'starem mačku', ki ima za seboj že več kot tristo skokov. Zato je strokovno (znanstveno, logično, semantično itn.) popolnoma neutemeljeno govoriti in pisati o adrenalinskih športih. Pravzaprav gre za neumnost. Neumnost je slonu reči žirafa, če to ni žirafa.

**

Podobno skrpucalo, če ne še večje, je izraz **ekstremni športi**. Športna klasifikacija ne pozna *ekstremnih* in *neekstremnih športov*. SSKJ pridevnik **ekstremen** pojasnjuje kot "zelo oddaljen od povprečnosti česa, skrajn, pretiran". Nemogoče je kateri koli šport kar v celoti označiti za ekstremen, zelo oddaljen od povprečnosti česa, skrajn, pretiran. Kako naj bo, na primer, košarka bolj skrajna, pretirana, ekstremna od, denimo, plavanja. Zakaj naj bi bilo jadrnanje z zmajem ekstremno, smučarski poleti pa ne? In zakaj naj bi bilo smučanje zunaj urejenih površin ekstremno, smuk s hitrostjo 150 km na uro pa ne? Lahko so posamezni dosežki pri slehernem športu ekstremni, ne pa ta

šport kar povprek. Vsi dosežki, ki so na skrajnem desnem repu Gaussove krivulje, so oddaljeni od povprečnosti, skrajni, ekstremni (če smo natančni: ekstremno dobri). Svetovni rekord v kateri koli atletski disciplini je "zelo oddaljen od povprečnosti, skrajn, pretiran, ekstremen", ne pa atletika kar povprek. Vaja svetovnega prvaka na drogu je ekstremni dosežek, ne pa vsa športna gimnastika kar povprek. Vzpon na Nanga Parbat je lahko ekstremno dejanje, ne pa tudi vzpon na domač vrh, ki je označen z drugo ali tretjo težavnostno stopnjo. Lahko je Strelovo plavanje po Mississippiju ekstremna storitev, ne pa plavanje kar povprek. Nič drugače ni z zmajarstvom, padalstvom in akrobatskim deskanjem, ki jih nekateri kar povprek označujejo z izrazom *ekstremnimi športi*, čeprav je pri slehernem od navedenih stopnja zahtevnosti ali težavnosti razpršena vzdolž cele Gaussove krivulje.

Pojem *ekstrem* je neprimeren še iz dveh razlogov. *Ekstremnost* ni stalnica, ampak se objektivno nenehno spreminja. Kar je bilo nekoč ekstremno, danes ni več. Če je bil nekoč pri akrobatskem smučanju prevrat nazaj ekstremni dosežek, danes to ni več. Kar je bilo v alpinistiki pred sedemdesetimi leti ekstremno, danes ni več. Pri vseh športnih vrsteh, pri katerih dosežke objektivno merijo, se meja ekstremnosti nenehno spreminja. Hkrati pa je *ekstremnost* še individualno opredeljena. Kar je ekstremno za enega, ni ekstremno za drugega. Če je za nekoga spust na smučeh s Podrte gore ekstremno dejanje, je to za Karničarja 'mala malica'. Za nekoga je maratonski tek (42 km) ekstremna storitev, za drugega je to lažji trening za tek čez Avstralijo. Hkrati pa se tudi osebna meja *ekstremnosti* spreminja. Z vadbo se *ekstremnost*, kar koli že to pomeni, pomika navzgor. Kar se nekomu najprej zdi nedosegljivo, *ekstremno*, lahko sčasoma z vadbo postane zlahka dosegljivo, *ekstrem* pa se pomakne na višjo stopnico. Še najbolj pa je 'nespodobna' trditev znane psihologinje v televizijski oddaji, da "smo Slovenci narod ekstremov", s čimer utemeljuje dejstvo, da se nekateri zato ukvarjajo s tako imenovanimi *ekstremnimi športi*. Sveta preprostost! Takšne posplošitve kar na ves narod si najbrž še branjeve ne bi dovolile. Slovenci smo verjetno v vseh pogledih in na vseh področjih 'normalno distribuirani po modelu Gaussove krivulje'. Samo odstotek in pol Slovencev je teoretično 'ekstremnih'

... Sleherne posplošitve so nedopustne, zlasti iz hiše, v kateri naj bi se natančno vedelo, kdaj lahko nekaj posplošujemo. Če je sto Slovencev nevrotičnih, zato slovenski narod še ni narod nevrotikov. To bi tudi psihologinja lahko vedela.

**

Rizični, tvegani športi. Če športno zvrst že štejemo za 'rizično', bi vendarle kazalo uporabiti prijaznejše domače ime **tvegani športi**. Izraz *riziko* je resda že prevzeta beseda, vendar zveni tuje, ker je narejena po španskem *risco* (ki pomeni morsko čer) in italijanskem *risico*. Da izraz ni izvirno domač, dokazuje tudi to, da ga najdemo tako v starem Verbinčevem kot v sodobnejšem Slovarju tujk. Je pa vznik izraza **tvegani športi** mogoče oceniti tudi pozitivno, ker je izraz očitno nastal iz spoznanja, da sta izraza *adrenalinski športi* in *ekstremni športi* nesmiselna. To pa je tudi nekaj. Tudi zanikanje nesmiselnih stvari je spoznanje.

Seveda pa se postavlja temeljno vprašanje, ali so res nekatere športne zvrsti kar povprek bolj tvegane od drugih. Temu preprosto ni mogoče pritrditi. Športna klasifikacija te delitve ne pozna. SSKJ pojasnjuje nedoločnik **tvegati** takole: "za dosego cilja iti v nevarnost", pri čemer je mogoče "doživeti kaj nezaželenega" oziroma "da se izgubi kaj" in celo "izzivati nevarnost". Težko je pritrditi, da se športniki lotevajo nekaterih športnih dejavnosti zato, da bi "doživeli kaj nezaželenega" ali "kaj izgubili" ali "izzivali nevarnost". Zagotovo je obrnjeno. Lotevajo se jih zaradi želje po 'dožitju zaželenega' in ne zato, da bi 'kaj izgubili'. Včasih se zdi, da je veliko bolj tvegano iti čez prehod za pešce, kot leteti z zmajem. Največkrat prilastek *tvegan* dodajajo nekaterim športnim zvrstem tisti, ki se s to zvrstjo ne ukvarjajo. Česar ne poznamo, hitro označimo z izrazom *tvegano*. Kar je nepoznavalcu *tvegano*, mojstru ni. *Terminus technicus* pa ne more temeljiti na neznanju ali osebnih občutkih. Če vprašamo privrženca športnih zvrsti, ki jih hočemo na vsak način razglasiti za *tvegane*, to lastnost zanikajo, ker so prepričani, da imajo vse "pod kontrolo". Uspešen potapljač zanika *adrenalinskost*, *ekstremnost* in *tveganost* z besedami "vse stvari imam v svojih rokah". Svetovni prvak v preletu z zmajem svoje športne zvrsti ne šteje ne za *adrenalinsko*, ne za *tvegano*, ker je "vse do podrobnosti preštudirano, načrtovano ter proizvod znanja in izkušenj". Če

pa že kdo v neki športni zvrsti 'za slavo', za 'boljšo samopodobo', za 'pridobitev sponzorjev' tudi tvega, zato ni mogoče te športne zvrsti kar povprek razglasiti za *tvegani šport*. Zlasti ne, če pojma *tvegane* prej ne opredelimo. Vsaka razprava in raziskava o *tveganiu* je *tvegana*, zagotovo pa jalova, če prej natančno ne opredelimo tega pojma. Tudi opredelitev pojma *tvegane* z besedno zvezo "možnost hujše poškodbe" ni vredna nič, če ne vemo, katere poškodbe štejemo za 'hujše'.

S pojmom *tveganost* lahko razumemo verjetnost poškodb od zvina gležnja do težke poškodbe glave in smrtnih primerov. Zato je zelo nestrokovno kar povprek govoriti o *tveganosti*. Po svoje so tako ali drugače *tvegane* domala vse športne zvrsti v svoji vrhunski, gladiatorski izvedbi. Iz obsežne zbirke športnih poškodb navajam le drobec. Pet slovenskih atletov ni moglo nastopiti na atletskem mitingu zlate lige, ker so bili poškodovani. Nekateri so nastopili poškodovani s pomočjo analgetikov. Pa vendar atletike nihče ne šteje za *tvegani šport*. Na pomembni rokometni tekmi štiri ali pet igralcev Krime ni nastopilo zaradi poškodbe. Dvema Krimovima rokometarjema so ugotovili, da imata obrabo hrustanca – pri starosti 25 let. In nikomur ne pade na pamet, da bi rokomet štel za *tvegani šport*. Hrvaška smučarka Janica Kostelić je bila leta 2003 v štirih mesecih trikrat operirana. Slovenska smučarka Nataša Bokal: enajst operacij kolena, težka poškodba rame, prekinjen živec. Smučar Mitja Kunc našteva: vsak gleženj zvit vsaj štirikrat, zlom reber, poškodovane kolenske vezi, večkrat ntrgana prepona v dimljah, izpah rame, kovinski vsadki na mestu poškodovanih obraznih kosti. Laik bi smučanje razglasil za *tvegani šport*, hkrati pa vemo, da nekateri smučajo vse življenje brez poškodbe. V času, ko tole pišem, je bilo na Kaninu svetovno prvenstvo v atraktivnem smučanju in deskanju zunaj urejenih površin. Poškodb ni bilo. V istem času so na kranjskogorskem rekreativnem smučišču zabeležili tri poškodbe. Ali je potemtakem rekreativno smučanje *tvegani šport*?

Razglašanje športnih zvrsti kar povprek za *tvegane*, je torej popoln nesmisel. Znanj so tudi smrtni primeri na košarkarskem in nogometnem igrišču, na maratonskih tekih, na kolesarskih dirkah. Samo leta 2004 je zaradi odpovedi srca umrlo osem kolesarjev in nikomur ne pade na pamet, da bi kolesarjenje kar povprek

razglasil za *tvegani šport*. Če se je že na olimpijskih igrah v Vancouvru smrtno ponesrečil sankar, to še ne pomeni, da je sankanje na domačem griču *tvegani šport*. Ali ni uživanje nedovoljenih poživil, ki je domala v vseh športnih zvrsteh v vrhunskem športu skoraj reden pojav, *tvegano*? Ali niso po svoje *tvegani* nadčloveški napor, za katere človekov organizem ni ustvarjen? Nobena skrivnost ni, da morajo mnogi vrhunski športniki prekiniti svoje športne kariere, ker imajo velike zdravstvene težave, ki so posledica ukvarjanja s športom. Domala vsak vrhunski šport je tako ali drugače *tvegan*. Seveda je res, da se je nezdoga z zmajem lahko konča s smrtjo, toda umirajo tudi tekači, nogometaši in kolesarji.

Tveganost pa je tudi individualna kategorija. Kar je *tvegano* za enega, ni za drugega. *Tveganost* v smučanju ni odvisna od te športne zvrsti, ampak od smučarja: njegovega znanja, precejevanja svojih sposobnosti in sploh od osebnostnih lastnosti. Drzni tvegajo, razumni ne. Pri isti dejavnosti neodgovoren 'hazarder' tvega, razumen človek pa ne, ker razumno oceni, kje so meje njegovega znanja in zmogljivosti. Nekomu je smuk z Vitranca *tvegano* dejanje, ker je precenil svoje sposobnosti, drugemu je prijetno doživetje, ker stvar obvlada. In enako velja, denimo, za letenje z zmajem. Veletoč na drogu je za nekoga tvegana prvina, izkušen telovadec pa se z njim ogreva pred tekmovalnim. Nekdo bi zelo *tvegalo*, če bi se brez izkušenj spustil po planiški velikanki, za izkušene letalce pa to ni *tveganje*. V času planiških poletov (približno 360 jih je v treh dneh) zabeležijo dva ali tri padce, ki se navadno končajo brez poškodbe.

In če že govorimo o *tveganosti* pri ukvarjanju s športom (kar koli naj bi že pojem *tveganost* pomenil), je spet treba razlikovati med selekcijskim tekmovalnim športom in tako imenovanim športom za vse. Na današnji stopnji razvoja vrhunskega športa je tako ali drugače *tvegano* ukvarjanje s katero koli športno zvrstjo, na rekreativni ravni pa o tem sploh ne bi smeli govoriti. Razvedrilni šport bi že po temeljni opredelitvi moral biti namenjen zgolj zdravju, ne pa takšnemu ali drugačnemu *tveganiu*. To je še en razlog, zakaj je zelo nesmiselno katero koli športno zvrst kar povprek označiti za *tvegano*.

Ob razpravi o *tveganih* in *netveganih* športih ne gre spregledati dvomljivega raziskovalnega prijema (Psihološke zna-

čilnosti športnikov rizičnih športov, Šport 2007, št. 4). Osredotočam se seveda zgolj na dvomljivost, ki izhaja iz terminološke pre-lahkotnosti. Raziskovalka je v obravnavo povabila predstavnike domnevno *rizičnih športov* in skupino tistih, ki se ne ukvarjajo z domnevno *rizičnimi športi*. Med prve je uvrstila alpiniste, padalce, jadrnalne padalce, potapljače, ekstremne (!) kajakaše, gorske kolesarje (katere?, poznamo 4 discipline gorskega kolesarjenja), motokrosiste, smukače in nordijske skakalce (torej ne letalcev na velikankah). Skupino 'nerizičnih' športov so sestavljali plavalci, atleti, smučarji, jadranci (kateri?, poznamo pet vrst jadrnanja), kajakaši na mirnih vodah, veslači, smučarski tekači, športni plezalci in karateisti. Vzorec enih je štel 38 in prav tako drugih. Iz predstavitve raziskave ni mogoče ugotoviti, kakšnega kakovostnega razreda so bili športniki ene in druge skupine, kar zagotovo lahko bistveno vpliva na izid raziskave. Toda veliko večji, pravzaprav temeljni in 'usodnejši' je metodološki spodrsllaj, ko ena oseba po lastni presoji določi, kateri so 'rizični' in kateri 'nerizični' športi. Kolikor vem, objektivna, zanesljiva in veljavna empirična presoja o obstoju 'rizičnih' in 'nerizičnih' športov ne obstaja. Subjektivna ocena pri takšnem klasificiranju je kontaminirana z neznanjem, predsodki, ulično in časopisno terminologijo ter podobnim. Možna bi torej bila le 'ekspertna presoja' rizičnosti in nerizičnosti posameznih športnih zvrsti. Toda presoja ene osebe, pa čeprav s pomočjo nekaterih virov, ni ekspertna presoja. Za ekspertno presojo je potreben poseben postopek 'ekspertov' (strokovnih izvedencev), katerih ocena je nato matematično oziroma statistično objektivizirana. Lahko se zgledujemo kar po domači raziskavi iz leta 1973 (J. Šturm, K. Petrovič: Valorizacija in klasifikacija športnih panog v SR Sloveniji), v kateri je 75 (!) ocenjevalcev (ekspertov) ocenilo 45 športnih zvrsti glede na njihovo pomembnost za človekov psihosocialni status, za rekreacijo in za vseljudsko obrambo. S posebnim postopkom je bila preverjena veljavnost (validnost) subjektivnih ocen in šele na tej podlagi so športne zvrsti lahko bile klasificirane na tri skupine.

V dvomljivi raziskavi so po eni plati bile po domače (subjektivno) določene 'rizične' in 'nerizične' športne zvrsti, po drugi plati pa merilo za presojo *rizičnosti* ("možnost hujše poškodbe") sploh ni natančno opredeljeno. Hkrati so spregledane

"hujše poškodbe" (kar koli že to je) pri športnih zvrsteh, ki jih nihče ne razglašajo za 'rizične'. Če pa v raziskavi opredelitev predmeta in problema ne 'drži vode', so tudi zaključki dvomljivi. Če torej ni objektivno ali ekspertno neoporečno ugotovljena skupina tako imenovanih 'rizičnih športov', je tudi **izdelava profila športnika rizičnih športov** (kar je bil namen naloge) dvomljiva. Profil norcev je verjeten in možen, če norci res nedvoumno obstajajo. Vse drugo je bolj ali manj hipotetično ali intencionalno (na svoj mlin usmerjeno) modrovanje oziroma vaja iz metodologije. V resnici je to kvaziologija.

**

V iskanju ustrežnejših izrazov za ponescrčena izraza *adrenalinški športi* in *ekstremni športi* se je zadnji pojavil še izraz **variantni športi**. Žal brez sleherne racionalne podlage. Izraz **varianta** je sopomenka za slovenska izraza **različica** in **inačica**. Pojem **varianta (različica, inačica)** je opredeljen kot "*vsaka od ne bistvenih (!) različnih oblik kakega pojava*". Še več pove tale razlaga pojma **varianta**: "*oblika, ki je različna od druge oblike iste vrste*". Pojem **varianta** torej uporabljamo samo znotraj **ISTE VRSTE**, **ISTE ŠPORTNE ZVRSTI**. Ulična košarka je, na primer, **varianta (različica, inačica) 'prave' košarke**. Ulična košarka je ne bistveno različna od 'prave' košarke. In odbojka na mivki ter sedeča odbojka sta varianti odbojke. Balvansko plezanje je varianta plezanja. Vsaka 'varianta' ima torej svojo 'matično športno zvrst', svoj rodni pojem. Zato je pojem 'varianta' blizu pojmu 'poddisciplina'. Tisto, kar je 'bistveno drugačno' oziroma 'druge vrste' in pripada drugemu rodnemu pojmu, drugi športni zvrsti, ne more biti varianta. Košarka ni '*variantni šport*' (različica, inačica) napram plavanju, ker je 'druge vrste' oziroma 'bistveno drugačna'. Zato tudi soteskanje ne more biti '*variantni šport*' oziroma različica atletike in gorsko kolesarjenje ne '*variantni šport*' oziroma različica veslanja. Pojmi variante, različice, inačice (poddiscipline) označujejo samo odnos **znotraj iste športne discipline**, ne pa odnosa med športnimi disciplinami. Zato je izraz **variantni športi** še bolj 'mimo' kot že obravnavani termini.

Poleg tega mora biti neoporečni *terminus technicus* v skladu s temeljnim terminotvornim načelom *nomen est omen*, kar pomeni, da mora že navzven izražati bistvene lastnosti predmeta, pojava, de-

javnosti. Pojem 'varianta' o tem bistvu nič ne pove. Primerjajmo pojem *variantni športi* s pojmom *ciklične monostrukturne športne zvrsti* in *aciklične monostrukturne športne zvrsti*. Zadnja dva termina sporočata bistvo ene in druge skupine športnih zvrsti, pojem *variantni športi* ne pove popolnoma nič.

**

Treba je omeniti še dva izrazna 'bisera', ki se nanašata na 'ne vem kaj' in bogatita terminološko zmedo. Zasedil sem ju v Dnevniku. Novinarka (na srečo ne iz športnega uredništva) je pisala o "večnamenski dvorani, v kateri bi se lahko razvijali **urbani športi**". Klasifikacija športnih zvrsti tega pojma ne pozna. Tudi iz zapisa ni bilo mogoče ugotoviti, kateri športi so to. Pridevnik **urban(i)** pomeni "mestni, mestno urejen". Izraz **urbani šport** je potemtakem sopomenka za **mestni šport**. Toda mestni šport je lahko vsak šport, ki se odvija v mestu. Na Galetovem hribu v Šiški je bila včasih smučarska skakalnica, na Ljubljani pa je vsako leto tako imenovani Čopov izziv v veslanju. Ali sta potemtakem tudi veslanje in smučarski skoki urbana/mestna športa? Ne nazadnje so urbani/mestni športi tudi košarka, odbojka, nogomet, atletika in še cela vrsta drugih. In kaj je plavanje? In drsanje? Nekje drsajo na jezerih, drugje v mestnih dvoranah. Na Japonskem imajo že smučišča v zaprtem prostoru sredi mesta. Ali je potemtakem tudi smučanje urbani šport? Še večja zmešnjava bi bila, če bi isto športno zvrst šteli enkrat za urbano, drugič za neurbano. Kakorkoli obračamo, je izraz 'urbani šport' nesmiselno laično skrpucalo.

Še bolj nesmiseln je izrazni spaček **alternativni šport**, da o nesmislu **alternativni urbani šport**, ki se je prav tako zapisal Dnevnikovi novinarki, ne govorimo. Tudi izraza **alternativni šport** neoporečno športno izrazje ne pozna. Izraz **alternativa** pomeni "položaj, ko se je treba odločiti med dvema možnostma, od katerih ena izključuje drugo". Navedene opredelitve pojma **alternativa** ni mogoče pojasniti ali uskladiti z izrazom 'alternativni šport'. Očitno novinarka ne ve, kaj pomeni pojem **alternativa**. Alternativnega športa preprosto ni, je samo šport. Tudi alternativne medicine ni, je samo medicina. Alternativa medicini je lahko samo nemedicina. Natančno tako je pri športu: alternativa športu je lahko samo nešport. Izraz **alternativni šport** je torej

laični (slaboumni) domislek. Primerjamo ga lahko z enako slaboumnimi izrazi alternativna solata, alternativna ovčarka, alternativno sadje in podobno.

Zdi se, da se je zapis v Dnevniku hotel izogniti nesmiselnemu izrazu **adrenalinški športi** (kar je seveda treba pohvaliti), žal pa je pri tem zabredel v še slabšo godljo. Primer tudi kaže, da nekateri lektorji javnih občil ne poznajo športnega izrazja. Kako pa naj ga, če se pristojna visokošolska institucija s temi vprašanji ne ukvarja?

**

Sploh pa se postavlja načelno vprašanje, zakaj bi morali nekatere sodobnejše športne zvrsti poimenovati s posebnim skupinskim imenom, če nimajo **nujnih in zadostnih**⁵ objektivno empirično dokazljivih skupnih znakov. Vsaka od sodobnejših športnih zvrsti ima svoje ime, hkrati pa je sleherno mogoče uvrstiti v znano kineziološko klasifikacijo (ciklične monostrukturne športne zvrsti, aciklične monostrukturne športne zvrsti, polistrukturni aciklični športi in tako naprej). Označevalne pridevnike *adrenalinški*, *ekstremni*, *rizični*/*tvegani*, ki jih ni mogoče strokovno in/ali znanstveno opredeliti, po eni plati potrebujejo snobi za krepitve svoje samopodobe in včasih dviganje svoje tržne vrednosti, po drugi plati pa 'močne' izraze potrebujejo rumena in porumenela javna glasila, ki s tem pridobivajo bralce in povečujejo naklado. Stroka oziroma veda pa bi morala ostati zavezana strokovnim oziroma znanstvenim načelom terminotvorja.

Žal ni mogoče komentirati vseh terminoloških modrovanj iz 4. številke Športa (2007). Na eno stališče pa je le treba odločno odgovoriti, da se ta 'teorija' ne bi širila naprej. Pisec je zapisal: "Smiselno bi bilo, da o imenu odločajo tisti, ki se s temi dejavnostmi ukvarjajo ..." Error fundamentalis. Posledica takšne 'teorije' je onesnaževanje športnega in knjižnega jezika, denimo, z izrazom SKIKE. 'Tisti, ki se s tem ukvarjajo', trmasto vztrajajo pri tem izrazu, kljub drugačnim terminološkim (semantičnim, logičnim, jezikovnim) argumentom. Za delanje strokovnih izrazov je vendar treba še kaj več, kot obvladati 'giboslovje'. Pa še na nekaj je treba odgovoriti. Isti pisec, ki odgovornost za izrazoslovje nalaga tistim, ki se ukvarjajo s konkretno dejavnostjo, meni, da še nismo našli ustreznega slovenskega imena za *spuščanje s kajakom po divjih rekah* in

kanjonih in za spuščanje kolesarjev po strmih gorskih pobočjih. Imamo oba izraza in čedalje bolj se uveljavljata v javnih obličih: prvi je **soteskanje**, drugi **gorsko-kolesarski spust** (z dvema različicama, 'variantama').

■ 10

Logične nerodnosti in nesmisli. Zveza za šport otrok in mladine Slovenije je zasnovala nekakšen 'projekt' "vsebinskih mrež na področju **šport in rekreacija**". Pojma 'vsebinske mreže' ne razumem, dobro pa razumem, da je besedna zveza **šport IN rekreacija** nelogični zmazek, ki nastavlja zrcalo domnevno 'visoki stroki', ki je ta dvobesedni zmazek spočela. Tudi napačna raba sklonov v navedku me v tem trenutku ne zanima, čeprav je tudi ta kazalec šlamparije te zveze.

Besedna zveza **šport IN rekreacija** je logični, semantični, strokovni in jezikovni spodrselj brez primere. Športno neizobraženim ga je mogoče še spregledati, ne pa športoslovno izobraženim uradnikom, ki to zvezo vodijo in pišejo javna sporočila. Kot da nič ne berejo ... Zato ponovimo!

Izraz *rekreacija* (lat. *recreare*, razvedriti, sprostiti, osvežiti) pomeni **sleherno (!) razvedrilo**, ki je namenjeno sprostitvi, osvežitvi, zabavi in tako naprej. Tudi igranje taroka je *rekreacija*. In gobarjenje je *rekreacija*. Za *rekreacijo* obdelujem vrt, gojim cvetje in pomagam sosedu pri spravi otave. Tudi znamke lahko zbiram za *rekreacijo*. Nekateri skačejo čez plot za *rekreacijo*. Prepričan sem, da se zveza, ki širi enobesedni izraz *rekreacija*, ne ukvarja s tarokom, gobarjenjem, vrtnarjenjem, kmečkimi deli in drugimi razvedrilnimi dejavnostmi. Ko torej pišemo in govorimo o športnem razvedrilu, ni dopustna raba enobesednega izraza *rekreacija* (ker pojem *rekreacija* pomeni sleherno razvedrilo, ne pa samo športno). Če govorimo in pišemo o **športnem** razvedrilu, je treba izrazu *rekreacija* dodati levi prilastek, ki označuje **vrsto** razvedrila oziroma rekreacije. Treba je torej pisati o **športni rekreaciji**. Izraz **športna rekreacija** je v športu in športoslovju strokovni izraz (*terminus technicus*), zato je res šlamparija, če ga nacionalna športna zveza ignorira.

Seveda bi bilo prav tako napačno, če bi imenovana 'visoka' zveza širila nelogično besedno zvezo **šport IN športna**

rekreacija. Besedna zveza **šport IN športna rekreacija** je logično nedopustna. Pojem **šport** je rodni ali nadrejeni pojem (*genus proximum*) za vse izseke ali pojavne oblike športa. Pojem **športna rekreacija** je delni in podrejeni pojem rodnemu pojmu **šport**. **Športna rekreacija** je torej del **športa** (je že v pojmu šport). Uporaba veznika IN med nadrejenim in podrejenim pojmom (med celoto in njenim delom) je logično nedopustna. Besedna zveza **šport IN športna rekreacija** je enako nesmiselna kot besedne zveze **sadje** (nadrejeni pojem, celota) **IN hruške** (podrejeni pojem, del) ali **Slovenija IN Kranj**. Za uvid v neprimernost navedenih besednih zvez niti ni potrebno posebno logično znanje.

Zagotovo takšni in podobni primeri kažejo, da diplomanti Fakultete za šport niso ustrezno terminološko izobraženi. Po eni strani nimajo študijskega predmeta, ki 'učijo logično misliti', po drugi strani pa se s terminološkimi spački praktično srečujejo na fakulteti. Eden takšnih 'didaktičnih' primerov je, na primer, **katedra za gornišstvo, športno plezanje IN aktivnosti v naravi**. *Gornišstvo* (delni pojem) je ena od *dejavnosti v naravi* (rodni pojem), zato med njima veznik IN nima kaj iskati. Hkrati je pojem *aktivnosti v naravi* za to katedro vsebinsko preširok, kajti aktivnosti v naravi so tudi kajakarjenje, smučanje, zmajarstvo, lov, nabiranje gob in še marsikaj, kar s to konkretno katedro nima nobene zveze. Zelo podoben je primer **katedre za plavanje, vodne aktivnosti v naravi IN vodne športe**. Pojemovna zmedenost je še večja kot pri nazivu prejšnje katedre. Tako *plavanje* kot *vodni športi* so vendar že v pojmu *vodne aktivnosti*, hkrati pa je *plavanje* tudi *vodni šport*. Zato sta naštevane in raba veznika IN logično nedopustna.

Tretja cvetka je **Katedra za športno rekreacijo in zdravje**. O tem je na straneh Športa že tekla beseda, očitno zaman ... karavana gre naprej. Če pojem rekreacija razumemo kot "dejavnost, s katero se človek telesno, duševno sprosti in okrepi", je pravzaprav pojem *zdravje* že imanenten (bivajoč v) pojmu *rekreacija*. Sleherni Janez, ki nima visokih šol, ve, da se s športnimi vsebinami rekreiramo zaradi zdravja. Po eni strani gre torej za pleonazem (nerazumno dodajanje odvečnih besed), po drugi strani pa najbrž kar za šopirjenje s tujim perjem, z medicino. Vtis je, da gre za 'oslabljeno samo-

podoba' tega področja športoslovja in zato umetno pritikanje močnih besed, ki bi povečevale to področje. Hkrati se še enkrat pokaže, kako nespametno ravna fakulteta, ki izganja študijske predmete, ki učijo logično misliti (filozofijo z logiko in drugimi filozofskimi disciplinami).

■ 11

Športno ritmična gimnastika, v uradnih listinah je v veljavi tudi kratica **ŠRG**: še ena logiška in jezikovna vrzel. Ritmična gimnastika je športna zvrst ne glede na to, ali je v programu šolske športne vzgoje, ali gre za rekreativno vadbo starejših gospa ali za tekmovanje mladenk. Nešportne ritmične gimnastike ne poznamo. Če je ritmična gimnastika športna zvrst, je prvi del tribesednega izraza popolnoma odveč. Pleonazem. Nakladanje. Če jabolka štejemo za sadje, je besedna zveza 'sadno jabolko' zmedeno nakladanje. Če krave štejemo za živali, je izraz 'živalska krava' nesmisel. Nič drugače ni z izrazom 'športna ritmična gimnastika'. Enako nakladanje bi bilo, če bi govorili in pisali o 'športni košarki', 'športni atletiki', 'športnem nogometu', 'športnem smučanju' in tako naprej. Še enkrat: vsaj na podiplomskem študiju bi se prihodnji doktorji in nosilci predmetov morali spoznati s teorijo 'delanja' strokovnih izrazov.

■ Opombe:

¹**Barbarizem**, za knjižni jezik nesprejemljiva jezikovna enota, ker je ocenjena za nekultivirano (Enciklopedija slovenskega jezika, str. 5).

²**Nomen est omen**, ime je znamenje, v imenu je pomen, že ime samo izraža vsebino pojma.

³**Error fundamentalis**, temeljna napaka; če nekaj gradimo na napačni postavitvi.

⁴**Sinonim**, sopomenka, beseda, ki ima enak pomen kot kaka druga beseda; **homonim**, enakozvočnica, beseda, ki ima enako zvočno ali pisno podobo kot druga beseda, a drugačen pomen. Sinonimi in homonimi so v umetniškem jeziku bogastvo, v strokovnem in znanstvenem jeziku so nedopustna navlaka.

⁵**Nujni in zadostni znaki**, v logiki lastnosti, ki pripadajo zgolj enemu razredu pojavov ali stvari in ga ločijo od drugih sorodnih razredov. Znak 'adrenalinskega', na primer, ne pripada zgolj, denimo, akrobatskemu smučanju, ampak domala vsem športnim zvrstem v določenih okoliščinah. Hkrati pa je znak 'adrenalinskega' zgolj hipotetično oznanjan in ne empirično preverjen. Natančno enako velja za znaka 'ekstremnost' in 'tveganost'.

⁶**Leksikologija**, jezikoslovna disciplina, ki med drugim uči, kako se 'delajo' besede, strokovni izrazi.

dr. Silvo Kristan, izr. prof. v pokoju
Podkoren 39 E, 4280 Kranjska Gora
silvo.kristan@guest.arnes.si